

abeccedar

BCU Cluj Central University Library Cluj

566

An I.

7 Decembrie 1933

No. 31-32

Exemplarul 3 Lei

400

abecedar

Ingrijit de

Teodor Murășanu,

Emil Giurgiuca, George Boldea,

Grigore Popa, Pavel Dan, Mihail Beniuc

Drumeț

Amurgul mi-a 'nfipt depărtarea'n brâu,
Rădăcinile timpului le-am împletit frâu,
A nechezat zvon din țândări de gând
Și tropăie glas poteci încremenite frângând.

Fulger descântă păduri veștejite,
Surâde furtuna'n obraz de nor,
Tropăie tropot de tălpi lovite;

Zăngăne sângele coasa 'n răzor,
In hora de flacări, priviri încălcite
In umbre-afânate mor.

Injectez melodie în piatră, în lut,
Limpezesc auz prins din tăcere,
Sap în timp vedenii de chip slut,

Și drumul mă chiamă, furtuna mă cere.

BOULOH / Central University Library Cluj Petre Damascin

Puncte cardinale...

Alpinistului intelectual, D. D. Roșca

Apărut în atmosfera de cetină a Bradului, „abecedatul“ a coborât, odată cu vara, pe Arieș la vale, poposind la Turda, pentru a cuprinde în cupele scrisului său suflarea pretutindenească a tinereții. Născut dintr'o aventură spontană și nobilă, a crescut ca planta, cu lumină, apă și pământ. Nimic din prețiozitatea exterioară a manțiilor severe nu i-a împovărat existența. Trăiește spontan și sincer, ca ierburile și mânjiile. Aceasta nu înseamnă liliputanism sau lipsă de seriozitate. Dimpotrivă. Ochii cititorilor pricepuți încep a se tulbura de viziunile construcțiilor de mâine. Aceasta aventură spirituală, ancorată de acum în certitudine, e plină de tâlc și semnificație.

Ardealul a înscris o contribuție originală în constelația culturii românești. Din anonimatul masselor, care au izbucnit instinctiv și cutremurător în trecut, se desprind doar câteva figuri luminoase. Ele sintetizează, transfigurându-le, frământările și aspirațiile anonime. Cuvântul lor e smuls din inima poporului, este sumbru și vijelios sau senin și reconfortant. În amândouă cazurile este un strigăt: fie prin deslănțuiri de energii revoltătoare, fie prin trăirea exuberantă și optimismul vieții. Scriitorul ardelean, când nu este profet sau desrădăcinat, este rapsod. Tristețea personală este nuanțată totdeauna cu nostalgia satului, a vieții patriarhale. Scriitorul ardelean este o săgeată, care indică, prin puncte revelatoare, drumul poporului său. Svâcnirile scrisului său au corespondențe adânci în lumea celor mulți. El este un crainic și un pribeag.

Acest proces a existat înainte de întregirea țării. Și este foarte explicabil.

Dominația străină căuta să anihileze, prin toate mijloacele elementul autohton. Opresiunea ei însă făcea să crească puterile compensatoare și grăbea ritmul furtunos al revoluțiilor. În această luptă seculară majoritatea împilată rezista cu dârzenie. Pericolul iminent o silea să-și strângă rândurile, să se concentreze în jurul unui crez și

să militeze pentru el. Lupta se dădea între două rase: una privilegiată și distrugătoare, alta umilită și viguroasă. Erau față în față două moșteniri ancestrale cu totul deosebite: cei mulți îndurau, mocnind focul răsbunării de mâine. Suferința i-a întărit, prilejuind colaborarea și integrarea forțelor creatoare în acelaș sens. Scopul comun le-a deschis sufletele, și le inspira credință în biruința finală.

Cărturarul ardelean era legănat în undele aceluiași cântec ca țaranul, se închina în acelaș fel, și vorbea aceeaș limbă. Amândoi se încovoiau sub aceleași poveri și erau tulburați de aceleași vedenii.

Din această conveșuire, era fatal să nască un principiu cardinal. Ivirea lui n'a întârziat. La început s'a manifestat impetuos și irațional. Era desfășurarea primară a instințelor unei rase oprimate. Mai târziu s'a limpezit și a îmbrăcat armura de oțel a ideii naționale. Această credință nouă le însutea puterile și-i vrăjea. Devenise ceva organic, — o forță interioară, — care creștea vertiginos și zguduia mulțimea. Ideea — forță — a biruit și lupta pe acest teren s'a curmat. Cu această izbândă se încheie al doilea deceniu al veacului nostru. Energiile mari, cari au pregătit-o, mai trăesc. Spiritul lor a rămas, în bună parte, cel de dinaintea realizării marelui postulat. Așa se explică de ce în cultura românească actuală se mai găsesc ideologii care poartă pecetea trecutului, nesocotind înfăptuirile și făgăduințele generației tinere, spre care ne îndreptăm acum.

*

Crescută în circumstanțe deosebite, alimentată cu idei nouă și îndrumătoare spre alte orizonturi, această generație completează în sensuri multiple patrimoniul moștenit. Se simte încă, — și e bine — înrîurirea tradiției. Chiar fenomenele singuratice, care par la prima vedere fără precursori, își găsesc afinități cuvântătoare în trecut. Farmecul mioritic și zbuciumul meșterului Manole își prelungesc adânc rezonanțele de baladă în sufletul acestora. Nu se poate uita ușor o chezășie de veacuri. Fântânile creatoare rămân aceleași, se schimbă doar undele țâșnitoare. Se petrece un interesant proces de compensație reciprocă: scriitorul împrumută trecutul și neamului (termenii se pot lărgi în sensul rasei sau al comunității și contemporaneității spirituale) virtuozității, pe care amplificându-le prin eforturi originale, le restituie sub forma operelor de artă. Se poate vorbi, fără nici un risc, de valorizarea calităților unei națiuni prin aleșii săi. Pe scurt, trecutul apasă greu deasupra tuturor scriitorilor. Chiar dacă se abat uneori influențe străine, fondul originar învinge. De multe ori evidența lui se încearcă a fi ascunsă sub platoșa unor atitudini de natură străină, dar irumpe spontan pe alocuri, revelând trăinicia moștenirii. Scriitorii sunt brațele întinse spre cucerire ale unui neam. Glasul lor este sublimarea tumultului masiv al mulțimilor. Murmure obscure și nebănuite, prin ei, ajung la lumină. Scriitorul, în semnificația lui nealterată de gazetar și versificator, este potențarea la maximum a virtuțiilor creatoare ale unui popor.

*

Cu aceste considerații de ordin general, încercăm înfățișarea fizionomiei literare a Ardealului de azi. Nimic mai vag și mai nelămurit. Afară de câteva personalități bine încadrate, Ardealul e încă în goană după ideal de viață.

Tânăra generație abia acum începe a-și tăia drumul realizărilor viitoare. Frământarea actuală, curiozitatea nou-tății, lipsa unui punct de orientare mai aproape de vederile ei, sunt simptomele unei stări de confuzie și negăsire de sine. Ardealul complex și anevoios, cu toate contradicțiile imanente, amplu și îndelung răbdător, multiplu și tradițional, se mișcă inert și tulbure. Punctul cardinal de orientare și drumul rectiliniu se așteaptă cu înfiorare.

Din ruperea postbelică a echilibrului, s'a ajuns la disoluția oricărei directive conducătoare.

Canalizarea energiilor generatoare de valori supreme spre un țel luminos și făgăduitor este un postulat imperios.

Aceasta este datoria bărbătească a noastră, a celor tineri! Viziunea realizărilor, care încep să se silueze la orizont, infiorează tot mai mult.

Clarvăzătorii cred în iluminismul generației, pe nedrept, numită de sacrificiu.

Incrucișarea de lumi în care s'a născut, delirul marelui biruinți, svâcnirile actuale, sunt factori hotărâtori în aspirațiile ei de colaborare la stema fulguranță a frumuseților de mâine.

*

Dar atâta nu ajunge.

Rotirile de vultur ale „abecedarului” nu se mărginesc aici. El vrea să fie, și va fi, cristalizarea duhului de pretutindeni a tinereții. Se impune, deci, ancorarea într'un cuprins mai larg, în apele marelui cântec panromânesc, cu puternice rezonanțe general-umane.

*

În configurația actuală a literaturii românești, fără a ne opri asupra tuturor publicațiilor mai de seamă, găsim două linii de polarizare, în jurul cărora se condensează ideologii și crezuri antipodice: „Viața Românească”, transplantată din Iași, din atmosfera ei organică, la București și „Gândirea”. Oricât de paradoxală s'ar părea apropierea între cele două reviste, observațiile noastre se rapoartă la tendințele și aspirațiile militate în ultimul timp, ele se învecinează printr'o latură negativă, comună amândorora: sunt deopotrivă de streine de adevărata artă. Sau, formulând afirmativ ideea, ambele reviste se pot intitula „reviste de cultură generală” și atunci, renunțând la titlul de glorie, prin care au pătruns în conștiința publică, titlul de „reviste literare”, numărul lor se completează cu nesfârșita serie de publicații „de cultură generală”, care se complac într'o teribilă confuzie a valorilor supreme, scăpând totdeauna prin elascitatea scandalos de pliabilă, la noi, a noțiunii de „cultură”.

Justificarea acestei credințe este următoarea:

În ultimul timp (nu mă gândesc un moment să contest aportul creator al celor două reviste, care au dat atâția prozatori veritabili și poeți), ambele reviste pe planuri radical opuse și în direcții și mai radical deosebite, se depărtează tot mai mult de cultul frumosului.

Una, „Gândirea” (care după tăcerea de câteva luni se pare că nu mai apare), circumscriind problema autohtonismului, fermecător de ispititoare, mă gândesc la felul cum a fost pusă de Dl R. Dragnea, — în jurul ortodoxismului, mai mult o atitudine de import decât o putere generatoare (așa cum este justificat și literaturizat de gândiriști), făcând concesii simțitoare anumitor tendințe politicianiste, nu mai poate storce apa vie din imensitatea sgreii extraestetice.

Cealaltă, „Viața Românească”, abdicând dela finețea „analizelor și creațiilor” Dlui G. Ibrăileanu, precum și dela înalta și virilă anvergură intelectuală a Dlui C. Stere, se complace într'o atmosferă pestriță, în care pragmatismul și economicul prevalează cu dreptul celui dintâi născut.

Anesteticul, prin umare, încoronează acum frunțile celor două reviste, pe care le putem numi, de azi înainte, bătrâne.

*

Fără a nesocoti alte valori, de necesitatea și valabilitatea cărora nu ne îndoim nici o clipă, valori economice, sociale, morale, religioase, filosofice, care își au destinul și rosturile lor bine definite, cuibul „abecedarului” va lua ființă dincolo de ele, în pomul de hotar al Frumosului pur (a nu se confunda cu formula sterilă și artificială a „artei pentru artă”), prin tulpinele căruia urcă sevele celor patru domenii pe care le desparte, a celor patru puncte cardinale și a celor patru stihii, — a vieții, — unificate, prin transfigurare luminoasă, în apa vie a Formelor estetice.

*

Cu gândul la această aură și cu ochii ațintiți spre simbolul revelator al Frumosului, închin aceste șire, ca un modest prinos și o entuziastă întâmpinare.

Grigore Popa

Mâinile

Deschide-ți palmele 'n soare
 Au să fie străvezii și coapte.
 Palmele tale au să fie ciorchine,
 În care mustul vinelor e albastru.
 Palmele tale au să fie ușoare
 Peste suflet, ca astă noapte
 Peste-acoperișuri pași de lună, lini.

Mâinile tale sunt străvezii de ape descântate
 Cu unghiile de mărgean înflorit.
 Mâinile tale sunt de mărgăritar.
 Le-aș purta în sân îngemânate
 Mărțișor de primăvară sorit.
 Le-aș ține lângă suflet să le-ascult, rar
 Cântecul vinelor, susurat albastru.

Yvonne Rossignon

Solilocviu

Auzi cum cad stelele 'n noaptea asta , , ,
 Cele care-și sting desprinderea în ape
 sunt narcisi
 . . Narcis înseamnă sărutător de suflet . .

Tu știi că pietrele au suflete care se deschid târziu
 Și-și urcă tăcerile în sus
 crescând înțelepciunile din întuneric

Sufletele pietrelor sunt flăcări
 ce se-aprind
 din cremenile liniștilor mari

Auzi cum cad stelele 'n noaptea asta
 și-auzi Cluj / Central University Library Cluj
 cum sufletele pietrelor se ridică spre stele!

Sergie Darva

Lumina morții

Departa peste arături
 Creștea din ceață moartea 'n zori,
 În ceasul matinal când ciori,
 Flori mari și negre 'n pomii suri,
 Se desfrunzeau petale 'n glas
 Chemării morții pentru noi
 Din pomii 'ncovoiați și goi
 Uitați stingheri cum au rămas.
 Creștea lumina morții 'n zori,
 Prin ceața plină de venin
 Și 'n vântul calm, copil senin,
 Se legănau spânzurători.

C. S. Anderco

Anotimp

Cine-a turnat rugină 'n anotimp
 Iar stelele de-asupra le-a răcit
 Și cocostârcii bălților i-a isgonit ?

Eu cred că cineva pe-ascunse a venit
 Când băsmuiau strămoșii 'n vis cu noi,
 Când odihnea morarul sub zăvoi,
 Și era fur vulpoiul printre foi.

Cine-a dospit pământul și i-a luat
 Din nouri apa bălții și a mării
 Ca s'o alunge dincolo de geana zării ?

Un gând de o noapte 'ntreagă mă frământă
 Și-acum răspunsul dat mă înspăimântă :
 Rugina tâlcul ei acesta este :
 Ea pune 'n loc de viață o poveste.

Costin Făget

Dinamism și mecanism

În Bios, mecanic și dinamic, nu dinamic și static, sunt termenii care se opun.

Mecanic e orice sistem a cărui funcțiune e strict determinată de topografia părților lui. De pildă (după M. Köhler: *Psychologische Probleme*, 1933), o picătură de apă într-un curent continuu ce se mișcă într-o țevă îngustă. De ce este determinată mișcarea picăturii de apă? Pe lângă inerție, factorul determinant de prima ordine e presiunea mai mare într-o parte decât în alta. Mișcarea e posibilă numai într-un sens, pentru că perețele țevei exclude orice altfel de factori determinanți. Picătura de apă se mișcă așadar după principiul mașinilor, pe un drum rigid construit. Un caz analog ar fi pistonul unei locomotive, ale cărui mișcări sunt deasemenea rigid hotărâte.

Cu totul altfel s'ar desfășura mișcarea când mi-aș propune, de exemplu, să trec o stradă cu mare circulație de vehicule. La primul pas trebuie să fac o oprire bruscă, din cauza unei biciclete ce n'am observat-o, de cât în apropierea mea. Apoi îmi continuu drumul, cu mișcare accelerată, pentru că o trăsură vine repede din dreapta mea. În depărtare, văd un automobil, destul de departe însă, ca să-mi pot urma liniștit calea. Dar uite că m'am înșelat, mașina vine cu mult mai iute decât socoteam și acum trebuie să iuțesc mai mult pasul, pentru a evita colisiunea. Abia mi-a trecut pe dindărăt vijelios automobilul, și din stânga mă pune în gardă claxonul infernal al unei motociclete ce trece în viteză nebună. Recules, pun piciorul, respirând ușurat pe trotuar și evit ciocnirea cu proximalul pieton,

E limpede distincția radicală între cele două feluri de mișcări. În locul ricității din sistemul mecanic, care determina într-o formă de repetiții stereotipe, la infinit aproape, evoluarea elementului mobil, privându-l de orice coercitare independent — activă a propriilor puteri, — în noul sistem intră în joc autonomia eului meu ca factor hotăritor al raporturilor dintre mine și celelalte părți ale sistemului, raporturi ce se schimbă în fiecare moment, schimbând simultan constelația puterilor în desfășurare. Acesta e un sistem dinamic.

Pe când procesele mecanice sunt fenomene de repetiție, cele dinamice sunt de evoluție.

Clasei acestor din urmă se subordonează viața, acel complex de echilibru dinamic între un organism viu și corelatul său cosmic, fracțiunea de mediu fizic relativ transcendent, trăită ca lume externă, obiectivă. Focarul acestui complex în neîntreruptă despletire și împletire e însăși ființa noastră ce devine, aici adaptându-se, dincolo adaptând, schimbată în fiecare clipă și schimbând, plăsmuind o formă, ca în momentul ce vine s'o destrame pentru alta, mai suplă, mai vie, pentru înălțarea vieții. Ca racul ce-și lapadă crusta sau melcul cochilia prea strămtă, noi creștem din forme vechi în forme noi, nimicind pe unele sau lăsându-le pustii în urmă și zămisind pe altele. Aceasta e însăși esența Vieții, creștere în forme, pe o pantă ce duce în sus ori poate în jos, ca o rachetă ori, poate, ca o stea căzătoare, în forme ce singură și le crează, liber dinamice, nu constrâns mecanice, pentru că Viața nu este formată, ci se formează.

Dar și pe Viață o paște din umbră ghiara de fier a mecanismului. Elanul, secătuit de jocul plăsmuirii și istovit, e prins în închisoarea propriilor tipare, prea tari pentru ca să le mai poată sparge și chiar el prea slab pentru ca să mai simtă nevoia de a crește din ele sau a le sfărâma. Și elanul, odinioară lacom de veșnice deveniri, elanul pentru care forma nu era decât un mijloc de ridicare, acum obosit își schimbă însăși esențialitatea lui, face, neputând altfel (impotență nemărturisită), din mijloc, scop, declară sfinte, tiparele-i goale și le pune drept suprem ideal. E bătrânețea Vieții.

Viața însă nu e val ce trece odată, ci focuri pe comori nedesgropate, fășnind succesiv în creația cu începutul și sfârșitul în ceață. Aceste flăcări ale Vieții veșnic nou răsărite își taie drumul greu prin sguța de tipare moar-

te ale elanurilor istovite — sedimente de scoici și cruste, în care ici și colo mai agonizează o fărâma de viață, ca un jar într-o vatră de sperlă și cenușă.

Aici începe lupta inegală dintre generații. E lupta dintre inerția vieții robită de forme și dintre elanurile roboitoare, distrugătoare și plâsmuitoare de forme. Unele elanuri, mai firave, se adăpostesc, bucuoroase, în tiparele găsite, ca acei raci de mare (*Pagurus misanthropus*) ce-și ascund trupurile plâpânde în scoicile solide părăsite de melci și astfel își ocrotesc, mecanizându-se, durata de aici.

Altele, năvalnice ca apele de munte, zdrobesc stăvilarele și zăgazurile formelor învechite, afirmându-și măreția în furie de vijelie. Iar altele cresc bogate în forme și mișcări, coplesind nepăsătoare în dinamismul lor de puteri autonome materia împietrită în forme fără vlagă. Aceștia sunt codrii cu frunză fremătătoare ai Vieții.

*

Să nu fiu înțeles greșit. Nu-i vorba de generații cu certificate de naștere, purtând date diferite, unele vechi, altele mai recente, cele din urmă fiind prin definiție flacăra de viață luptând cu sgura vieții trecute. Septuagenarul, care, din începuturi până în clipa ce trece din Devenire în Ființă, mai are elanul ce înțelege că Viața nu se lasă formată ci se formează și poate încă nimici și zămisli tipare spre înălțarea Eului său (sunt și de aceștia), e mai tânăr decât tânărul ce se retrage scutindu-se în carapacea rigidă, părăsită sau oferită de înaintași.

Slăvesc Viața conștientă că menirea ei nu este repetiția mecanică, ci dinamica evoluționară sau poate revoluționară.

M. Beniuc

Arinii în amurg

Soarele apune desuet,
Cromatica-i stereotipă
În aliaj de roș și violet
Previne lirica risipă.

Cu chipul lor tragic arinii
Pe maluri strigând îndurare,
Înalță spre stele luminii
Durerea vieții gregare.

Fantași și desavuțați
În sura nserare
Plâng lelele, Panii uități,
Apusa verii serbare.

Și amurgul tomnatic
Cu crinii de turbure sânge
Le nbracă tot mai fantomatic
În taină regretul ce plânge,

Ionel Bălan

Cântec despre melc

Arând cu talpa trudnic coasta vremii
Sub zarea lui mioapă 'n coarne moi
El taie drum încet decis prin foi,
Precum poetu 'n aurul poemei.

— Ce se 'ntâmplă în lume, de-și ascunse
Făptura de moluscă 'n var-spirală?
Mult cumpănit es coarne la iveală
Iscoditor în spațiu iar împunse.

Un veac, și a trecut cu greu hotarul
Crestat în ghimpi al unei late frunze.
În față șes, cu ierbi, de om netunse...
Dar cale nu-i. O 'ncepe el, drumarul.

Și urma de argint e după el,
— Acestui melc aș vrea să fiu la fel.

M. Beniuc

„Moartea cu trandafirul roșu“

Sunt șef de gară într'o stație învăluită în anonimat, undeva pe o linie secundară depe malurile Milcovului.

Uitat cu desăvârșire de către superiorii mei, de cinci ani de zile duc aceeași viață monotonă, plictisitoare, menită să-mi încărunțească tâmplele și sufletul.

De trei ori pe zi se ivește din zarea îndepărtată arătarea neagră care trebuie să poposească câteva minute și în stația mea. Veșnic călători de cl. III-a cari se întorc dela târgul din apropiere, veșnic figurile acestea ne'ngrijite ce nu pot decât să-mi răscolească în suflet un sentiment de repulsiune față de omenirea întreagă. Cinci ani de zile să nu cunoști decât aceeași și aceeași lume, dela o vreme începi să o urăști. Și eu urăsc oamenii din stația mea și, prin asemuire, îi urăsc și pe ceilalți depe alte meleaguri.

În primii ani când am venit, în stație, toate lucrurile și ființele, cari mă înconjurau îmi erau dragi.

Oamenii parcă erau altfel și zărilor cu hotarul lor de dealuri poleite într'o culoare de un albastru închis, mi se păreau așa de frumoase!

Când trebuia să sosească trenul, de abia așteptam să-l zăresc cum vine negru, tulburător, spintecând aerul, ca o arătare din poveste.

În uniforma cea nouă, cu mâna dusă la viziera chipului primeam trenul, stăpânit de o bucurie ne'nțeleasă.

Câteva minute, și trenul pleca. Când se urnea din loc în pufăitul locomotivei și ciocnirea ușoară a tamponanelor, parcă îmi părea rău — și ceva din sufletul meu se desprindea, pornind să însoțească trenul spre locurile unde se'ndepărta.

Când nu așteptam trenul să vie, venea dinspre sat câte un om care mergea pe jos până la târgul din apropiere și-afuncia se oprea să mai stăm puțin de vorbă și să-mi mai povestească câte ceva.

Mi-aduc aminte bine, cum primul om din sat cu care am stat atunci de vorbă mi-a povestit o crimă înfiorătoare ce a avut menirea să-mi adâncească în suflet un început de desgust față de viețuitoarele ce-mi semănau mie.

Și să vezi cucoane; — spunea țăranul — când a venit el noaptea acasă beat mort, muierea s'a scârbit de el într'atăta că a eșit afară să ia toporul și să-l toace în cap — că ce crezi matale, îi era și lehamite de așa parșivenie de om. De când se măritase cu el, numa acasă nu ședea. Toț pe la cârciumi, pe la alte muieri, dar la casa lui, nici nu se gândea să mai tragă.

Și ce s'a gândit muierea? A sărutat muchia toporului, și-a făcut cruce și a intrat în casă.

Și numai ce s'a auzit odată un răcnet ca de fiară turbată și omul a sărit din pat de unde așipise și cu fruntea despicală în două a holbat ochii la ea: — ce-ai făcut muiere? — și s'a prăbușit la pământ cu sângele colcând în gătlej.

Muierea dacă a făcut asta și-a strâns câte ceva mai la'ndemână și s'a cam mai dus.

La vre-o două zile au prins-o oamenii și-au dus-o la post — și răcnea acolo în fața jandarmilor de asurzise lumea: să nu mă bateți măicuțiță, să nu mă bateți! De-acolo au judecat-o și-acuma stă la ocnă.

... Și s'a dus țăranul și eu am rămas singur mut de uimire că în locurile acestea patriarhale se găesc și oameni — de felul celor din întâmplarea auzită. Multă vreme mi-a rămas în minte scena cu omul zvâcnit din pat și cu fruntea despicală. Zăream și femeia cu toporul în mână și cu ochii stâlpiți de groază și ură.

Din ziua aceea au venit și alți oameni. Dar o desamăgire începuse să mă cuprindă! Nu găseai unul singur din toți acei cari se perindau prin stație, nu găseai unul care să nu bârfească pe altul sau pe alții.

Toți știau pe de rost biografia fiecărui locuitor din sat.

Cutare a făcut așa, că drege așa, că-i un om păcătos și nu o să se aleagă nimica din el. Mă revolta în-

conștiința cu care vorbeau oamenii. Fiecare în parte se credea mai mult decât este. Mulți dintre ei îmi spuneau:

„Ei domnule șef — de mine s'ar fi ales ceva, că stofă este, dar tata nu m'a dat la școală și-acum ce vrei să fac, trebuie să mă mulțumesc cu traiul pe care-l am și să mă las mai jos ca să fiu de-o seamă cu ceilalți.

Așa-mi spuneau mulți și sacrificiul acesta închipuit, „de acomodare cu restul lumii” mi se părea așa de ridicul, așa de nepotrivit, pentru că ajunseseam și eu să-i cunosc pe fiecare'n parte, cum nu se poate mai bine.

În lumea lor restrânsă și fără nici o variație, trăiam cu toții lipsiți de idealuri și preocupați veșnic de păcatul altora.

Dela o vreme am început și eu să mă obișnuiesc, și când se întâmpla să aud veșnica poveste pe care o auzisem de atâtea ori, îi ascultam cu privirea și gândul duse departe spre alte lumi, alte orizonturi care-mi lăsa-seră în suflet o impresie mai bună.

Într'o zi a venit la mine preotul satului. Din vorbă în vorbă a ajuns să mă întrebe dacă cred în Dumnezeu, sau nu. Întrebarea pe care mi-o punea el, mi-o pusesem și eu de atâtea ori și i-am răspuns fără șovăire:

„Părinte” cred, dar nu am cuvinte de laudă pentru El.

Mă așteptam să-l vă uimit de cele ce-i spuseseam. Pe fața lui puhăită de trai bun, s'a așternut un rânjet, care m'a scârbit dintr'odată:

„Spune-mi de ce nu ai cuvinte de laudă pentru El și-apoi îți voi spune și eu părerea mea”.

Nu aș fi vrut să i-o spun, pentru că știam că, așa cum îmi apărea, cu mintea îngustă, eram sigur că nu o să mă înțeleagă. Și totuși i-am spus-o așa, cu glasul stăpânit de ură:

Știi de ce părinte? Știi de ce? Pentru că cea mai perfectă creație a lui Dumnezeu este omul! Din nou a rânjit preotul, răsturnat pe spătarul scaunului, cu pantecele deformat, scos înafară, cu antereul pătat de-alungul pieptului de tot soiul de mâncăruri:

„Bine zici domnule șef, dar vezi că eu nu cred de loc”. Și iar a'nceput să râdă mulțumit de uimirea mea nestăpânită.

Sunt preot, zicea el, pentru că și asta e o meserie, câștigi bine, trăiești bine și-o dată pe săptămână faci slujbă proștilor. Ce să-i faci așa e viața!

Ajunseseam într'o vreme când numai puteam sta cu nimeni de vorbă.

De-abea așteptam să treacă trenul care-mi era atât de drag odinioară și mă ascundeam în cabina mea, singur cu gândurile mele. Acolo între patru pereți lăsam curs liber gândirii și-mi imaginam o lume fără oameni, fără răutate fără cancanuri și numai cu frânturi din natura lipsită de pată...

Când vine iarna mă simt și mai singur. Crivățul urlă turbat, troienind de-alungul liniei nămeți uriași de zăpadă plină de frig.

Seara cade, atingând pe nevăzute culmile din jur. În spre sat încep să licărească lumini, și'n liniștea turburătoare aud țacănitul agasant al aparatului Morsé.

Aproape de miezul nopții se ivește în prag singurul om de serviciu pe care-l am în stație și-mi vestește ultimul drum al trenului.

Cum mă mai plictisește acum!

Sinistru de tot se arată din depărtare. Două luminițe mici, roșii, se apropie din ce în ce luptând cu crivățul ce băntuie pământul fără hotare pentru el. Nu știu de ce, dar, par'că, din clipă în clipă aștept să se stingă luminițele. Dar ele nu se sting și cresc mereu, sfredelindu-mi gândurile.

Când e aproape de tot și locomotiva fluieră intrarea'n stație, pe botul ei, mi se pare că zăresc între cele luminițe, mi se pare că moartea se uită la mine.

Și nu o moarte așa cum e zugrăvită prin toate cărțile, o moarte — numai schelet cu coasa înțepenită pe umăr și cu dinții rânjiți, — nu, — altfel de moarte, o

moarte creiată din fantezia singurătății mele. Un trup înalt maiestuos, cu fața albă, cu niște ochi aprinși în orbite și cu privirea fixă.

Imbrăcată cu o rochie lungă de mătase neagră, ea poartă la cingătoarea de argint un junghier strălucitor și, prins în umărul drept, un trandafir roșu ca sângele.

Așa e moartea pe care o văd eu în fiecare noapte pe botul locomotivei și cu privirea ațintită asupra mea...

Și trenul pleacă mai departe și moartea pleacă cu el, purtându-mi gândul după ea. *Gabriel Pamfil*

Cărți

Golia de Ionel Todoreanu

Dupăce ai isprăvit de citit minunata carte și te-ai despărțit de nenumăratele frumuseți irosite, de acest răsfățat al muzelor, pe fiecare pagină, cu neastâmpărată risipă de copil jucăuș, care se reține de la isbucniri și mai uluitoare, numai de frică să nu strice ori să nu supere prea tare, ... — o nouă lume întreagă, de gânduri, te fură cu totul, te înneacă în impresia totală de imensitate fermecătoare, dispunându-te la meditație, la contemplare. Impresia frumosului, de pe fiecare pagină scrisă de neastâmpăratul metaforei al literaturii noastre actuale, îți apăsă, în captivanta ei actualitate momentană, un joc zburdalnic, capricios, și datorită neprevăzutului acțiunii, pe care inventivitatea, u n i c ă astăzi, a acestui mare talent artistic știe atât de măestrit să-l împletească în cursul povestirii așa de curgătoare. Aveai iluzia unui potop de episoade ciudate, fără motivare integrantă, fără perspectivă totală, fără noimă...

Dar iluzia aceasta, la finele lucrării, dispăre sub conștiința clară ce te „ia în primire” acesta-i singurul termen propriu ce poate spune exact impresia finală a lecturii — că sub aparența unui izvor artezian de lumini și umbre, de tonalități majore și minore, de spectrale locuri șăgalnice a unei fantazii incomparabile ca finețe și rodnicie, se ascunde, profund și substanțial, o problemă de artă superioară, chiar o problemă filosofică, care aduce unitate simbolică întregii opere.

Povestea minunată a dragostei nenorocite ce Adrian Arabu o plătește, atât de neașteptat dar prea firesc, cu prețul vieții sale; este simbolul destinului orb, al întâmplării neprevăzute la capătul de dincoace, de unde începe viața noastră — film ireversibil de scene caleidoscopice, mânate de forța finală a rosturilor vieții, iresistibil și istovitor. Când ai ajuns pe zăriștea celui alt punct al perspectivei și-ți dai seama că drumul parcurs a fost sortit să-ți aducă convingerea dureroasă a unei zădarnice risipiri, să-ți arate că ținta atinsă e o himeră ce te-a înșelat și că realitatea dorită ar putea acum abia să-ți zâmbească, rosturile implacabile ale destinului te arată istovit, sau te doboară prin puterea răsbunătoare a neprevăzutului căruia n'ai fost în stare să te sustragi!

Adrian, firazul copil cu mingea roșie din geamul casei părintești, trecut prin volbura istovitoare a vieții, visează... sau trăise halucinant și vag în extaz, cu anticipație, „semnele” rosturilor sale viitoare în casa de peste drum...: „Poate că uneori sufletul exaltat și limpede al copiilor pătrunde atât de departe în vremea neîncepută, încât viitorul rămâne în urmă și le apare vag ca declinul unei amintiri. (p. 15). Din desimea întunericului, prin care copilul privea în umbra deasă de mistere a casei de peste drum, un zbor se desprinsese, desfășurându-se, înegri-se luna, stinsese în sufletul copilului înstelarea cerului, făcându-i inima să pâlpaie... Ce fusese?”

Un corb.

Desigur. Casa de peste drum era o casă; copacii ei, copaci. Deci pasărea desprinsă din miezul nopții copacilor de peste drum, era un corb.

Dar Adrian știa sigur că ziua, corbul acela nu era nicări pe pământ.

Și corbul misterios, nepriceput în halucinația semnelor nevinovatei copilării a lui Adrian, reapare la sfârșit, când sosește „împlinirea semnelor” vieții sale irosite în

dragostea pentru Tia, care însă, înlocuise fals și absurd, la urmă: absurd — pe Nilda. Corbul, Hancu Golia, în mâna căruia se pierduse simbolic mingea copilăriei lui, prin otrava nepoatei sale naturale Tia, el e acela care, din scaunul său cu roate, de olog... îi dă — tot simbolic, mingea îndărăt:

— Ți-ai uitat ceva, domnule, poftim...

Scurt, negru, două gloanțe isbucniseră, lovind în plin. Și un țipăt ascuțit, ca de huhurez:

— Hancu Golia nu iartă...

Și totuși, bietul Adrian fusese victima rosturilor neștiute ale vieții sale. Din casa de peste drum Veronica Hartular, mătușa Nildei și a Tiei, privise la geamul copilăriei pe Adrian, copilul cu mingea roșie. Tot timpul cât Adrian stă în Moldova, în casa de peste drum, Veronica, oarbă, dictează nepoatei sale Nilda, cuprinsul unui roman cu titlul „Casa de peste drum”, inspirat de pe timpul când autoarea începuse să-și piardă vederea și când o impresiune chipul copilului cu mingea roșie din geamul casei de peste drum. Copilul acela necunoscut devine singura ei preocupare. Partea întâi a povestirii se termină cu întâmplarea „reală” că Adrian aruncă peste zidul curții lui Golia mingea sa, dar se continuă printr-o narațiune fictivă, din care Adrian, sosit la București, află citind cartea publicată, partea adevărată și cea fictivă a ei. El își dă astfel seama că eroina este oarbă și locuiește în casa lui Golia, în casa de peste drum de locuința copilăriei sale, acolo unde căzuse mingea lui... mingea care-i „în mâna lui Golia”... Dus de loil Hună, cu care se întâlnește, întâmplător, pe când își făceau amândoi ghetele la un lustragiu de pe bulevard, — la casa lui Golia găsește pe Veronica Hartular, care încredințase pe loil să-l caute pretutindeni, pe el băiețelul din casa de peste drum de a ei, și când îl va întâlni, să-l întrebe dacă-și amintește de o minge roșie... Întâlnirea miraculoasă cu vechiul loil, lectura cărții cu titlul așa de semnificativ și cu cuprins atât de neașteptat, îl transpun pe Adrian Arabu, pe neașteptate, în vremile de vis ale copilăriei sale, făcându-l să retrăiască ultima zi pentru că în casa din București, cea a decretării mobilizării, când tatăl său, acum jertfă a războiului, se pregătea să plece pe front și când el, copilul, neobservat o clipă, a ieșit din casă și a svârlit mingea roșie în curtea casei de peste drum, aflând dela cerșitorul ce-i stătea la poartă, că aceasta-i casa lui Golia.

Întâlnirea dintre Adrian cu Veronica Hartular e o scenă de admirabilă psihologie, pentru ambele personaje ale romanului. Adrian povestește viața lui din cei cincisprezece ani dela plecarea din București, cum a învățat să priceapă singurătatea omenilor în viață, cum a căpătat gustul pentru visare și ficțiune și cum s'a ales din toate acestea cu o scriere „Fata Motanului”, pe care a pierdut-o ceva mai înainte, așteptându-l pe loil în Cișmigiu, ca să-l aducă în casa lui Golia. Adrian nu știa că Veronica, de îndată ce loil intrând să-l anunțe și aflând ce fel era noul venit, aruncase în foc manuscrisul care continua volumul cu povestea Casei de peste drum: scenă care, potrivit tehnicii scriitorești a lui I. Teodoreanu, anticipează acțiunea de la sfârșitul romanului său, când Adrian, nefericit în căsnicia cu Tia, avea să fie îngrijit ca de o adevărată mamă de Veronica Hartular. Înainte de a părăsi casa Veronicăi, Adrian cunoștea pe nepoata sa, Nilda Golia, fata lui Barbu Golia, copil legitim cu Varvara; și ea pensionară a azilului de bătrâne, în care locuia acum și Veronica și Tia, fiica din flori a lui Barbu cu țigancă fina, precum și Hancu Golia, ghebosul, stăpânul actual și administratorul azilului. Nilda, recomandată de către Veronica, „îi prinse (lui Adrian) mâna, punându-i în ea o minge roșie”... „mâna fetei lui Golia îi înapoia-se mingea după cincisprezece ani”.

Adrian Arabu se mută în azilul de bătrâne, ca secretar al Veronicăi, iar ca pretext, pentru ceilalți, ca nepot al acesteia. Indrăgostit din prima clipă de Nilda, n'o mai poate vedea: aceasta plecase din ziua sosirii lui Adrian, la munte. Prin multe peripeții, pe care romancierul nostru le povestește cu un talent desăvârșit, epic și descriptiv,

Adrian ajunge să iubească pe Tia, fiica adulteră și slugă în casa lui Golia, de dorul Nildei, fără să-și dea seamă că dragostea lui era inconștient o „sublimare” a sentimentului pentru Nilda. Ajutat de colonelul Sabrin, soțul de-al doilea al mamei sale, Adrian, după ce pleacă cu Tia din azil, substituind-o cu Nilda, spre a o scăpa de împotrivi-rea și cruzimea pătimăș-bolnavă a lui Hancu Holia-Ghebosul; e numit magistrat la Bălți, unde se căsătorește cu sora vitregă a Nildei. Viața lor e la început o poemă de dragoste sublim înfățișată, așa cum numai autorul „Medelenelor” știe să o prezinte, cu o desăvârșită artă. Peripețiile căsniciei, ce nu pot fi rezumate în acest cadru scurt, vor fi gustate de cititorii romanului din carte. Pentru a sfârși expunerea schematică a acțiunii, vom adăugi că Tia își desfășură pe încetul firea de monstru a tatălui său, Barbu Golia. Această femeie — viperă distruge sufletul de o fragedă nobleță a harnicului magistrat, căzând în rândul celor mai josnice creaturi. Se împlinise, odată cu bănuiala Veronicăi Hartular, — când îi vorbise lui Adrian de Golia: „Dea Dumnezeu să nu-i samene nimeni”, — și destinul „Băețelului” din manuscrisul ars de dânsa și care trebuia să continue „Casa de peste drum”...: împletiri magistrale de acțiuni, fictive în aparență, simbolice de fapt, care dau romanului „Golia” o factură artistică dar și un sens de istorică filosofare asupra misterelor tristei vieți umane, pe care oamenii comuni au iluzia că o pot determina cu slaba lor voință: „ce cântec de moarte e viața când o ascuți”! (p. 45). Din cele două volume ale romanului Golia, cel dintâiu — „Casa de peste drum” — e fără discuție, o capodoperă, datorită neprevăzutului misterios al desfășurării acțiunii. Volumul al doilea — „Porțile s’au închis” — de o egală valoare epică, întregind perfect pe primul, pare totuși mai puțin atrăgător, poate datorită realismului mai dezvoltat al acțiunii, stilului mai concentrat și mai nervos, așa cum cerea de fapt expunerea vieții pline de strădanii, și a destinului, repede precipitat spre sfârșit, ale lui Adrian Arabu, eroul romanului. Nu e locul să analizăm tehnica complexă a acestui roman: ar fi nevoie de un studiu vast de estetică literară. Trebuie să amintim însă de marea putere de evocare a naturii, de măiestra pătrundere a faldurilor problematice ale vieții, de ireproșabilul talent portretistic (Hancu Golia, sculptural-dinamica Nilda Golia, Barbu Golia, Tia — femeia viperă, moștenitoarea integrală a monstrului, Veronica Hartular, Teodor Velescu, simpaticul evreu Ioil Hună, croitoreasa Mimi Vexler, etc.)

Deasemeni, suntem datori să amintim fugar, dar subliniind, o particularitate a autorului „Fetei din Zlataust”: anticiparea prin descrieri învăluite, a stărilor sufletești ce vor fi desprinse din desfășurarea epică imediată a acțiunii: un procedeu modernist de mare artă, care substituie, prin creare de atmosferă lirică subtilă, analiza psihologică directă, mai puțin poetică, deși nu atât de dificil de realizat. Același talent descriptiv e dublat de o uimitoare bogăție de limbă și de o minunată posibilitate de a reuși să adecveze perfect tonalitatea efectivă a stilului, așa de caracteristic autorului nostru, la desfășurarea fericirilor și tristeților vieții ce se desprinde din toată acțiunea romanelor sale!

„Sunt cărți atât de suveran frumoase în solitudinea lor înaltă, că din ele ar putea să răsară luna ca de pe zăzme solemne ale mărilor”, scrie Ionel Teodoreanu la p. 42 a Goliei: e cea mai bună caracterizare ce s’ar putea face romanului său, o carte rară, poate cea mai neașteptată apariție și cea mai frumoasă a literaturii noastre de azi.

Un scriitor fecund: Damian Stănoiu

Damian Stănoiu a publicat o carte novă: „Ucenicia Sfântului Antonie”. Povestire curgătoare, ca toate scrierile Domniei sale și atrăgătoare la citit. Scriitorul nostru se reîntoarce la înfățișarea vieții călugărești, pe care, după Hogaș, spre a nu socoti proza scabroasă a d-lui Arghezi (Icoane de Lemn), d. Stănoiu o introduce în literatura noastră contemporană. Avem impresia că d. Stănoiu este

un prea fecund prozator, nu totdeauna inspirat destul de situațiile ce-i răsar în minte ca obiect de literatură și, prin urmare, jertfînd unui talent cu multe îmbolduri retorice adîncirea poetică a temelor sale scriitoricești. Nu trebuie să ne înșelăm de ușurința expresiei, de cursivitatea stilului acestui scriitor! Indiscutabil, plin de frumoase însușiri — putere mare de observație, preciziunea notațiilor, realismul situațiilor... talentul acestui scriitor erareori a avut prilejul, din cauza grabei cu care a scris, să se exprime cu arta adevărată de care noi îl socotim în stare. După cele dintăiu două volume de la început — „Călugări și ispite” și „Năcazurile părintelui Ghedeon”, din care primul a fost o adevărată surpriză, iar cel de-al doilea ne-a arătat că d. Stănoiu nu cunoaște suficient, tehnica unui roman, dar pe care l-ar fi putut scrie, după oarecare studiu; — autorul nostru a plutit în vagul dintre genuri, combinând genul nuvelă cu cel de reportaj, în prezentarea vieții mănăstirești, a celei de mahala, sau chiar a celei dela țară, în alte șase volume. Din acestea, unul singur vrea să ne ofere nuvele, iar celelalte cinci cred că pot să fie romane. În anarhia literaturii contemporane, această desorientare, care nu este numai a d-lui Stănoiu, a trecut drept originalitate, pe cînd critica obiectivă, trebuind să aleagă din tot ce se scrie și să aprecieze valorile literare, — o consideră ca o neglijență, pentru un scriitor cu atâte resurse, dar prea grăbit, fără motiv. Numai volumul „Alegere de Starejă, unul din cele mai bune ale acestui scriitor, ar putea fi considerat ca roman, prin unitatea acțiunii, prin conflictul, minunat configurat, dintre maicile Tomaida și Zenaida, prin aparența de obiectivitate verosimilă a expunerii narative; ca să vorbim numai de calitățile dominante ale acestui volum, trecând peste cele câteva defecte, dintre care cel mai grav este, fără îndoială, „șarja” retorică a unor situații, nesuficient motivate prin acțiunea povestirii. Umorele care rezultă astfel, înloc să izvorască din analiza adîncită a acțiunii și caracterelor personajelor principale, rămâne adesea exterior și pur convențional, fiind lăsat pe sama ușurinței construcției verbale, — de resortul pamfletului, mai curînd de cît a unui roman de moravuri, cum ar fi fost de așteptat să găsim în această frumoasă scriere! Aceste defecte de construcție, ușor de evitat la un scriitor de talent, cum e autorul nostru, sunt desigur datorite unei neîndestulătoare stăruințe, unei nesuficiente inhibări a ispitei creatoare, pe care scriitorul ar fi trebuit s'o exercite cu mai multă răbdare și cu mai mult control. Reducându-se astfel în extindere, opera sa ar fi câștigat în valoare, iar tehnica scriitorului s'ar fi arătat tot mai rafinată, apărîndu-l de cea mai primejdioasă consecință a fecundității artistice: manierismul, monotonia și lipsa de interes. Fără a fi lipsită de cunoscutele calități ce le-am subliniat pînă acum, ultima lucrare a d-lui Stănoiu („Ucenicii Sfîntului Antonie”) cumulează și defectele scrierilor sale anterioare. Viața cuvioșilor călugări Ghelasie și Ghervasie, povestite cu multă cursivitate, adeseori chiar cu un nuanțat colorit descriptiv, e totuși viața călugărească obișnuită și parcă ceva mai banală cu care ne-am depriins din celelalte scrieri ale acestui autor.

„Ucenicii Sfîntului Antonie” e tot atît de roman cît și „Duhovnicul Maicelor”, carte ce ne înfățișează viața mănăstirilor de maici, cu toate păcatele lor, dar în care acțiunea se complică ceva mai mult, datorită năravurilor nestrămutate ale duhovnicului mănăstirii, cuviosul Macarie, care au fost în stare să ducă la revoltă pe cuvioasele măicuțe.

Ultimul volum al d-lui Stănoiu ne trece înaintea ochilor isprăvile călugărilor unei mănăstiri în timpul celor trei zile de crâncen post, de după lăsatul secului. Obosiți de seara lăsatului de sec, pe care o prelungiseră împreună pînă spre slujba utreniei, cei doi călugări se scoală alene, îndemnându-se unul pe altul, dar cu zăbavnice rezultate, ajungînd chiar la aspre admonestări reciproce, a căror izbucnire rămîne, ca toate atitudinile obișnuitei vieți călugărești, la o scînteietoare exteriorizare verbală. Așa se desfășoară toată comportarea celor doi călugări în

decursul zilelor postului: exterior, la suprafață, împletită de cântări pe diferite glasuri și cu citate oportune din diverse sfinte cărți. Dimpreună cu dâșii, sunt puse la post și toate orăntăniile gospodăriei lor, ceea ce dă prilej cuviosului Ghervasie la nouă tirade retorice cu miez de fățarnică cucernicie. Chiar munca primăvărarică din grădină, începută pentru a ocoli mai lesne ispitele foamei, care e destul de neiertătoare la călugări, este pentru dâșii tot un prilej de cârtire, de nemulțămire gâlceavă. Aceste situații prezintă, negreșit cititorului latura ridicolă a necredinței, superficial mascată printr'o fariseică cucernicie; însă analiza psihologică rămâne la suprafață de cele mai multe ori și numai în puține pagini, firea personajelor motivează și susține îndestulător comportarea lor. În special inspecția celor doi motani caștrați ai lui Ghervasie și Ghelasie, făcută și ea sub imboldul neiertător al foamei, este psihologicește bine zugrăvită și plină de un umor reținut, precis schițat și, tocmai de aceea, cu o valoare estetică remarcabilă. Cei doi motani vizitează, fiecare, chiliile diversilor călugări pe rând și lăcașurile superiorilor mănăstirii, căutând de mâncare. Cu acest prilej, ei văd fățarnicia postului tuturor; atunci e o ipocrită mască a pornirilor, satisfăcută pe furis. Paralelismul goanei piezișe după înlăturarea neplăcutei suferinți așusă de post, între animalele celor doi călugări și între toți călugării mănăstirii, este de un realism delicios. El ne arată că d Damian Stănoiu izbuteste mai ușor să redea stările sufletești prin zugrăviri de comportament exterior decât prin analiză directă; ceea ce dovedește, odată mai mult, afirmația noastră că autorul posedă un dezvoltat simț de observație și în mai puțină măsură facultatea de analiză. Tocmai de aceea, posibilitatea adâncirii conflictelor rămâne la suprafață, mai în toate scrierile sale, cu puține excepții, cum ar fi în câteva locuri din volumul „Pocăința Starețului”, din „Duhovnicul Maicelor”, din „Fete și Văduve” și în mai mare măsură, în romanul „Alegere de Stareță”. Am impresia că pentru scriitorul nostru cea mai mare dificultate de compoziție rezidă în strădania de a evita vulgaritatea de stil, atât de spontan apare această puternică manifestare temperamentală tocmai unde nu trebuie, deși se pare că scriitorul o tolerează din credința că folosește un procedeu estetic recomandabil pentru dozarea umorului...

Exemplul cel mai grăitor de acest fel ni-l oferă § VI al volumului, în care procedeu ieftin, amintit, apare de multe ori. Spațiul restrâns al acestui mic studiu ne face să regretăm imposibilitatea citării pasajelor, dar cititorii vor putea controla singuri (p. 155—161). Din dorința descripției fidele și a efectului comic căutat, uneori autorul nu poate ocoli banalitatea și o transcrie crud, în toată platitudinea ei (pp. 158—161). Marea destoinicie a mănăstirii dialogului este pentru scriitorul nostru de mare preț: ea dă voiciune stilului, facilitează lectura și distrează, substituind, pe furis, lipsa de analiză ori de acțiune. Dacă această latură formală a compoziției ar fi însoțită de cele câteva însușiri care am arătat că lipsesc, d. Stănoiu, ar reuși nu numai în roman mai ușor, dar ar avea calitatea dominantă pentru a putea scrie și teatru.

Intenția de satiră e vădită în scrierile sale și, poate, se explică datorită experiențelor bogate ce le-a cules mai ales în timpul vieții călugărești, de care prin silă a fost depărtat. Revolta ce va fi simțit tânărul călugăr care căutase în viața monahală liniște sufletească și înălțare de cuget, dar aflase în schimb aceleași omenești patimi și nestăvilite porniri, îi va fi dat imboldire spre scris. Mai ales că frumos îmbrăcatele pilduri ale cărților sfinte serviau celor greșiți din mănăstire numai drept prilej exterior de mascare a meditației și nu ca indemn spre cuvioasă urmare! Astfel § VIII al cărții ne prezintă, atât pe Ghelasie ca și pe Ghervasie, amețiți de chinurile foamei și la fel cu animalele ce răbdaseră o vreme, alături de stăpânii lor chinurile. Nemaiputând suferi tentațiile sfântului Antonie, pe care îi vedem mărindu-le, spre a-și fortifica voința, — cei doi călugări se înfruptă pe încetul din bunătățile pregătite, cerând iertare lui Dumnezeu. A doua zi, ei, care de fapt postiseră cel mai mult timp în toată

mănăstirea, sunt aspru condamnați de preacinstitul consiliu duhovnicesc, pentru grea abatere dela cele duhovnicești: „Vinovalii primiră canonul cu smerenie și supunere. Iar când se întoarseră la chilie, aprinseră foc în bucătărie și așezară cele de trebuință ca să prefacă o știucă în ciorbă și un șalău în rasol”... Scrierea moralizează direct prin revolta față de altfel de făjarnice purtări; și aceasta nu e cea mai fără de preț utilitate a lecturii deși nu sporește în sine valoarea estetică ce o are. Probabil că colegătorului tipograf „i-se”... datoresc câteva din greșelile regretabile de ortografie.

„Ucenicii Sfântului Antonie” este un volum care merită totuși să fie citit, mai ales în aceste vremi de criză, când morala vorbelor înlocuiește pe cea din atitudinile sufletelor.

Rom. Demetrescu

Carnet

Vlădica Nicolae Ivan a cucerit Clujul cine știe pe câte veacuri. L-a românizat încă odată, integrat în credința primară, ortodoxia, și, din pământul unei piețe, i-a răsucit spre cer, în cald avânt, o nevisată catedrală. Cucerită la unire doar formal, cetatea Clujului a cedat pe rând valorile spiritului, desferecate, iată, timp de 15 ani. Înainte Clujul însemna pentru noi un mormânt mare, al sufletului românesc pe care câji dintre tineri nu-l îngropau în școli streine sau și-l vindeau, un oficiu de refuz un sediu justițial de condamnare. Ofensat sufletul nostru cel pur nu i-a stat între ziduri. Scurs la sate, în necesar refugiu, a ctitorit biserici, a zugrăvit catapetesme. Astăzi vlădica Nicolae Ivan a ridicat în Clujul românesc catedrală. În ziua sfințirii ei, la 5 Noemvrie, când fremăta norodul pe străzi, eu am văzut cum sufletul românesc al Ardealului; respins odinioară, se reîntoarce la Cluj de pe toate icoanele de departe și în sbor fumuriu sărută noul, luminosul dom. Vlădica Nicolae și-a zidit numele în marea lui faptă, asigurându-și pentru posteritate un loc în acele pridvoare de azur nevăzute ale bisericii din Ardeal din care, fericit, spiritul marelui Șaguna a privit în sârbătoarea dela Cluj.

Ce lucru bun înfăptuește la sate revista Albina! Condușă de poetul oltean D. Ciurezu, un cult spectator al sufletului dela țară, Albina apare săptămânal dedicată activității rurale și prezintă un viu interes. În paginile ei, smălțuite de penelul lui Demian, fel de fel, cu sugestive vignete, se cultivă o mare dragoste de cornorile spirituale ale neamului, credință strămoșească, folklor și peste tot proaspătă învățătură. În 16 mari pagini cu 2 lei, revista își strigă singură cititorii.

„Moment cinegetic” se numește poema cu care Vladimir Streinu deschide în toamna aceasta de mult zăvorștele, în scrinul pustiului, voci ale lirei sale. Așadar se întoarce poetul furat de ademenirile cocotei ce se despoaie oricui, politica. Bogată revista Azi din Octomvrie îl readuce într-o formă de superior argintar al versului: într-o factură tradițională dar nu facilă șerpuesc frumuseți calde. Un vers cioplit în platină, mat, în care imaginea reală se împletește într'un iluzoriu astral. Finalul, un plesnet frumos de rar capriciu al ideii, un abrupt fum de magie:

„Și-am slobozit din pușcă pe ceruri arzător
Un Orion și șapte-opt Cloști cu puii lor”.

Emil Giurgiuca

S-ar putea face, desigur, o geografie poetică. Nu descriind munți sau dealuri, văi tectonice sau ponoare, ci înscriind corespondențele între paralele geografice și eul formator al poetului. După cum procesul de identificare osmotică ese mai desăvârșit sau mai puțin desăvârșit, avem creații lirice, simbolice și alegorice. (Vom reveni cu altă ocazie asupra acestei împărțiri esențiale pentru precizarea și delimitarea liricului). Semnalăm deocamdată faptul, fără a intra în determinații mai nuanțate. Autenticitatea lui se verifică și mai multă în cazul Selmei Lagerlöf, septuagenara Nordului, care are în ochi limpeziimea străvezie a fiordului și în suflet comoară de basme

și superstiții poetice. Nordul întreg, naiv și complex, cu saltul elanilor și ritmica ielelor, cu simplitatea de poveste a colibelor de cărbunari și cu splendoarea glacială a palatelor, tângitoare după Krimhilde și Siegfriezi, cu înțelepciunea bătrânilor și exultanța copiilor cari ies cu crângi înflorite în întâmpinarea Păcii, cu epitalam-uri de Menestrel și aventuri de Peer Gynt, cu călătoria năzdrăvană a lui Nils Holgerson și cu marele praznic al cocorilor, cu pădurile și zăpezile, cu tâlcul morții și-al vieții, cu nostalgia a tot ce se întâmplă dincolo de viață, cu peisagiul înfiorător și plin de presimțiri, a căpătat glas de flaut și de basm în scrisul aceleia care a împlinit, nu demult, 70 de ani.

Grigore Popa

Se împlinesc anul acesta 300 de ani dela nașterea lui Miron Costin, marele Logofăt și cronicar al Moldovei. Aniversare a unei fericite zile pentru neamul românesc, dar a unei zile cu tulburi ursite pentru acel ce avea să fie descălicătorul de țară pentru zodia cărturarilor români. Căci clipa nașterii sale tănuia dramatica ucidere a Logofătului pe piața Sfintei Preciste din Roman, potrivit ordinului, pripit și nepriceput, dat de analfabetul stăpânitor al țării, Constantin Cantemir Vodă. Domnul aprig al Moldovei, ucidea în persoana celui mai deștept fiu al țării, nu atât pe destoinicul învățat, ce avea să fie egalat și depășit de chiar ostatecul său fiu, la Turci, de Dimitrașcu Cantemir; cât mai ales pe vajnicul partizan al Polonilor, care, prin politica sa, îi periclita favoarea Turcilor și siguranța domniei, zălogită cu viața beizadelei, la Tarigrad! Dar tot în ziua aceea mai răsăriau zorii unei entuziaste iubiri a cărții, ce aveau să se manifeste prin calde cuvinte de apologie, profetice prin viziunea lor limpede, ce dânsul o închina, peste veacuri, urmașilor întru îndeletnicirea cărturărească. Cuvinte demne a fi încrustate pe frontispiciul tuturor bibliotecilor publice românești și pe masa de lucru a celor de astăzi cari mai zăvoresc, în cumplite vremuri, cu gândul asupra slovelor: „Puternicul Dumnezeu, cinstite și iubite cititorule, să-ți dăruiască, după aceste cumplite vremi a anilor noștri, cândva și mai slobode veacuri, întru care, pre lângă alte trebi, să aibi vreme și cu cititul cărților a face zăbavă; că nu este alta și mai frumoasă și mai de folos în toată vieța omului zăbavă, decât cititul cărților... Scriptura depărtate lucruri de ochii noștri ne învață, cu acele trecute vremi, să pricepem cele viitoare...” Așa biruit-au gândul marelui Logofăt să nu lase cu mare ocară înfundat de o samă de scriitori neamul acesta și, prin scrisul său, s'a apucat să scoată lumii la iveală felul neamului și a locuitorilor săi pe întinsurile românești, ce tot de un neam sunt. Poate că nu s'ar fi încumetat Cantemir Vodă să facă nelegiuirea ce-l pătează pentru veacul vecilor, dacă intrigile Cupăreștilor și Țifeștilor n'ar fi fluturat zilnic, amenințându-l, în juru-i! Astăzi când, după 300 de ani de scris românesc, ne închinăm uriașului, doborât prin ticăloșie la Roman, o facem cu atât mai mare smerenie, cu cât se pare că leaota cupărească și a Țifeștilor-Frige-Vacă încearcă să reinvie din mârșavă cenușă, spulberată din trecut. Și se cade ca tineretul să învețe „cu acele trecute vremi” a „pricepe cele viitoare”.

Romul Demetrescu

Al 32-lea laureat pentru acest an, cu premiul Nobel, cel de mondială faimă, e scriitorul rus Ivan Bunin. Evenimentul a avut un mare răsunet în publicistica europeană și ecourile lui s'au resimțit și la noi. Dar slab, redus și incomplet. Aceasta se atribue, poate, și faptului că noi nu avem aproape nimic tradus din acest scriitor. A trebuit deci, pentru a ne satisface curiozitatea, să recurgem la informațiuni din sursă streină. Ceeace am găsit, împărtășim, dela acest loc, lectorilor, fraged, nepretențios. Ivan Bunin are 63 ani. S'a născut în Rusia centrală. Nu s'a putut împăca cu regimul sovietic. Din 1920 trăește ca emigrant în Franța, în condiții umile. Premiul Nobel i-a adus 800.000 franci. În viața spirituală are ceva asemănător cu cea a uriașului Tolstoi. A scris mult. A devenit celebru în Rusia cu volumul „Satele” (1910), sguinduind opinia publică rusă printr'un realism pesimist și

brutal. Dar pe culmile cele mai înalte ale artei s'a urcat cu volumul „Domnul din San Francisco”. Ambele volume i-au fost traduse în multe limbi europene. Această din urmă carte a lui Bunin, de proporții reduse, de altfel, a sguđuit opinia publică mondială, prin simbolul de profund omenesc ce întrupează. E vorbă de un miliardar american, care se imbarcă pe „Atlantida”, împreună cu soția și fiica. În drumul pe mare e descris magistral luxul de pe bordul acestui transoceanic-minune, în contrast cu viața personalului de serviciu din sala mașinilor. Domnul dela San-Francisco debarcă la Napoli și se instalează pe insula Capri, unde savurează deliciale climei și ale vieții. În cel mai splendid hotel, personalul i se ploconeste până la pământ, în speranța bacșișurilor-fantome. Se pregătește de-un bal. Imbracă fracul luxos, ghetetele de lac, trage mânușile elegante. Mama și fiica, în apartamentul lor, mai au nevoie de câteva minute pentru complectarea strălucitei lor toalete. În timpul acesta miliardarul stă pe un scaun și răsfoește un jurnal. Și deodată, ca un fulger, capul i se rostogolește pe-un umăr, ochii îi rămân incremeniți, inima își încetează bătăile. Un fatal acces de cord. Sbuconește o scurtă și emoționantă panică. Stăpânul hotelului ordonează evacuarea grabnică a mortului. În lipsa de cosciug, cadavrul, în costumul de bal, este înghesuit într'o ladă cu sticle de whisky. Apoi e transportat pe aceeași „Atlantidă”, care se găsea în port sub presiune, și este predat pentru San-Francisco. — Lumea literară europeană convine unanim că această operă a lui Bunin, prin scurtime, adâncime și inedit, se înalță între cele mai originale creațiuni ale geniului uman.

„Revista Germaniștilor Români”, sub direcția d-lui prof. univ. dela București, Simion C. Mândrescu, angajează toată admirația noastră. Lectorul român, dornic de înălțimi și orizonturi tot mai largi, este inițiat de aici, asiduu și sigur, în vasta și monumentală spiritualitate germană. Tot ce a creat mai de seamă geniul german, pentru sine și pentru umanitate, ne aduce număr de număr, această elegantă și îngrijită publicațiune, în studii, eseuri și cronici, scrise cu o impunătoare cunoaștere a problemelor și cu un rar și susținut entuziasm. Nrul 1 (an. II, 1933) aduce un studiu despre Wagner, semnat de Stefanovici-Svensk, despre Jean Paul, un precursor al romantismului, în sec. XVIII, de Victor Morariu și un frumos tablou al lirei germane moderne decadente, exemplificat cu apariții analoage dela noi, de prof. Simion Mândrescu. Konrad Richter traduce în germană câte o nuvelă din Gârleanu, Sadoveanu și Cezar Petrescu. La cronici se comentează cartea germanistului V. Morariu, Povestea vulpei de A. Naum și Reineke Fuchs de Goethe, Povestea cavalerului lepros, trad. în românește de V. Tempeanu, iar Filomela Bratianu prezintă opera „Goethe” a lui Gustav Roethe. Bogate și interesante note culturale, artistice și științifice culese din lumea germană. În nrul 2 citim o strălucită conferința a prof. univ. din Cernăuți, V. Morariu, despre Christoph Martin Wieland, acest Goethe de proporții reduse, dela nașterea căruia s'a împlinit 200 de ani. Konrad Richter prof. la Academia de Comerț, București, ne inițiază cu înțelegere, în curente noi din literatura germană, iar Filomela Bratianu, într'o formă elegantă și entuziastă, ne vorbește despre „Evoluția istoriografiei și științei literaturii germane dela Gervinus încoace”, pe baza notelor făcute la cursurile prof. Petersen. Urmează versiuni în germană: Bernhard Capesius traduce două poeme din I. Pillat, Olimpia Borănescu-Filitti, traduce nuvela lui Gârleanu: Seară de Crăciun și un fragment din scrisorile lui Brătescu-Voinești, iar Virgil Tempeanu publică o serie de transpuneri în românește din lirica germană medievală. La cronici e comentată cartea prof. sas dela Bistrița, Thomas Frühm: Gedanken über Goethes Weltliteratur, și „Oberon” în românește, tradus de I. Gherghel. Prețioase și instructive informațiuni culturale, după un program bine întocmit, închee și acest număr, care împreună cu cele apărute anterior face multă onoare publicisticii românești.

Teodor Murășanu

abecedar

Revistă Literară

Redacția și Administrația: Teodor Murășanu, Turda, Piața Regina Maria, 1

ABONAMENTE: 1 an, — — —	120	Lei
Abonament de sprijin, — — —	500	Lei
Elevi de liceu (cel puțin 5 ex. pe o adresă) 1 an	80	Lei
Exemplarul — — — —	3	Lei

REDAȚIONALE: Domnii autori precum și editurii sunt rugate să ne trimită exemplare din lucrările lor pentru eventuale mențiuni și analize.

Revistele și publicațiile periodice similare, cărora le merge „abecedarul”, sunt rugate să ne onoreze cu schimbul.

În aranjarea materialului din corpul revistei ne putem conduce numai de necesitățile tehnice tipografice și de nici o altă considerație.

Manuscrisele primite, dacă întrunesc condițiile de publicare, apar în ordinea intrării și în cadrul spațiului disponibil.

Prieteniile revistei noastre sunt rugați să pretindă chioscarilor și librarilor să ne expună la loc vizibil afișele cu sumarul.

Revista „**abecedar**” e răspândită de Librăria Domnului Virgil Montareanu, „Cultura Poporului”, din B-dul Academiei, la toate celelalte librării mari din Capitală.

Abecedarul va face minuțioase recenzii tuturor cărților și revistelor trimise la adresa redacției noastre.

ERRATA. În Nr. 29—30 al „abecedarului”, pag. 14, r. 2 de sus (la Carnet), să se citească „300 de ani de când Papa Urban” etc. ... în loc de 150 de ani”.

Tot în acest Nr. pag. 2 titlul se va citi „Abecedar” în loc de „Adecedar”, iar mai jos în poezia reprodusă r. 3, strofa 1 să se citească „Tăind”, în loc de Trăind..

Octavian Șireagu, *In umbra lui Crist*, poeme în proză, Cluj, 1933, Lei 40.

Eugen Lovinescu, *Firu 'n patru*, roman, Ed. Naționala S. Ciornei, București, 1933.

Geo Bogza, *Poemul invectivă*, Editura Unu, București, 1933. 39 pp.

Gala Galaction, *Doctorul Taijun*, roman, Editura „Cultura Națională”, București, 1933, 192 pp, Lei

Victor Ion Popa, *Velerim și Veler Doamne*, roman, Ed. „Cultura Națională”, București, 1933, 350 pp. Lei 80.

I. Al. Brătescu-Voinești, *Cu undița*, schite, Ed. Cartea Românească, București, 1933, 152 pp. Lei 46.

Ion Luca, *Icarii de pe Argeș*, tragedie în versuri, Ed. Cartea Românească, 1933, 112 pp. Lei 40.

M. Sorbul, *O iubești?* roman, Ed. Cartea Românească, București, 1933, 356 pp. Lei 90.

Florian Cristescu, *Povestea Neamului Nostru*, ed. IV. Cartea Românească, 1933, 224 pp. Lei 60.

Iuliu Morariu, *Piuăle și piuăritul în Valea Zăgrii*, Tip. „Minerva”, Bistrița, 1933, 23 pp.

Reviste

Herald, Anul I. Nr. 1. Revistă lunară de literatură, 5 Lei exemp'arul. Redacția și Administrația Librăria Pavel Suru, București I. Calea Victoriei 108.

Societatea de Mâine, Anul X, Nr. 10—11. Revistă socială economică. Apare lunar. Abonamentul anual: 1500, 1000, 600 și 500 Lei. Exemplarul 30 Lei. Redacția și Administrația, Cluj, Str. Gelu, 26. Central University Library Cluj

Libertatea, Anul I, Nr. 22. Revistă economică, politică, socială, culturală. Apare la 5 și 20 ale fiecărei luni. Abonamentul 300 Lei pe an. Exemplarul 15 Lei. Redacția și Administrația, București, I. Calea Victoriei, 63.

Catedra, Anul VII, Nr. 1—2 și 3—4. Revistă pentru serbări școlare și cercuri culturale. Apare de 10 ori pe an. Abonamentul pe un an 60 Lei. Redacția și Administrația, Galați, Str. Cuza-Vodă, 45.

Vreamea, Anul VII, Nr. 315. Apare săptămânal. Abonamentul anual 250 Lei. Exemplarul 5 Lei. Redacția și Adm., București, Str. Carol 10.

Brașovul Literar, Anul II, Nr. 13. Apare lunar. Abonamentul pe 1 an 150 și 300 Lei. Exemplarul 12 Lei. Redacția și Administrația, Brașov, Str. Regina Maria, 26.

Lanuri, Anul I, Nr. 3. Revistă literară. Apare lunar. Abonam. 1 an 60 Lei. Exemplarul 5 Lei. Redacția și Administrația, Mediaș, Str. Armurierilor, 8.

Ulcica noastră, Anul I. Nr. 9—10. Revistă de humor literar popular. Apare lunar. Exemplarul 5 Lei. Red. și Adm. Olteni a-Urbană, Str. Mihai Bravul, 171.

SO₄H₂, Anul II. Nr. 9. Apare bilunar. Revistă de literatură și pamflet. Exemplarul 2 Lei. Red. și Adm., T. Măgurele, Str. N. Iorga, 15.

Atom, Anul I. Nr. 3. Apare bilunar. Red. și Adm., T. Măgurele, Str. N. Iorga. 11. Exemplarul 1 Leu.

Graiul Tineretului, T. Măgurele, An. I. Nr. 3.

Lumina Poporului, Roșiorii de Vede, Anul III, Nr. 31.

România dela Mare, Constanța. Anul I. Nr. 1.

abeceedar

An I. Nr. 31—32

7 Decembrie 1933

SUMARUL

<i>Petre Damaschin,</i>	Drumeț
<i>Grigore Popa,</i>	Puncte cardinale
<i>Yvonne Rossignon,</i>	Mâinile
<i>Sergie Darva,</i>	Solilocviu
<i>C. S. Anderco,</i>	Lumina morții
<i>Costin Făget,</i>	Anolimp
<i>M. Beniuc,</i>	Dinamism și mecanism și Cântec despre melc
<i>Ionel Bălan,</i>	Arinii în amurg
<i>Gabriel Pamfil,</i>	Central. Univ. Moara Albă, Turda	Morțea și gândul roșu

CĂRȚI

<i>Romul Demetrescu</i>	Golia de Ionel Teodoreanu, Un scriitor fecund: Damian Stănoiu
-------------------------	-----------	---

CARNET

Emil Giurgiuca (Vlădica Nicolae Ivan, Albina, Moment cinegetic), *Grigore Popa* (Selma Lagerlöf)
Romul Demetrescu (Trecentenarul lui Miron Costin),
Teodor Murășanu (Premiul Nobel pentru Ivan Bunin, „Revista Germaniștilor Români“).

Bibliografie.